

NEKI SAVJETI I OPOMENE U POGLEDU ISLAMSKIH NAUKA¹

Mohammed RUSTOM

S engleskog preveo Haris DUBRAVAC

SAŽETAK: U ovom nevelikom tekstu Mohammed Rustom, redovni profesor islamskih nauka na Carleton univerzitetu (Kanada), upućuje savjete koji su u vezi s napredovanjem kroz različite faze akademskog života u islamskim naukama. Često su ti savjeti iz praktičnog domena zbog čega onome ko se osposobljava kao proučavalac mogu biti od iznimne koristi, naročito studentima islamskih nauka. Pažljivom čitaocu neće promaći to da se kroz ovih sedamdeset naputaka povremeno mogu vidjeti proplamsaji spoznaja stečenih autorovim marljivim proučavanjem klasičnih tekstova iz islamske filozofije i sufizma, s tim što su iskazane na savremen način. Ovaj rad je objavljen u dva različita časopisa i preveden je na perzijski jezik.

Ključne riječi: savjeti, opomene, islamske nauke, spoznaje, islamska filozofija, sufizam

Neki savjeti i opomene u pogledu islamskih nauka

U nastavku su savjeti i opomene (bez određenog redosljeda) o tome kako se kretati kroz različite faze akademskog života u islamskim naukama. Ovaj spis je namijenjen onima koji se osposobljavaju za tu struku, ili su već u njoj. Iako su iskazane mojim² riječima, mnoge od dolje navedenih stavki su preoblikovane iz smjernica koje su tokom godina davali podučavaoci i prijatelji.

1. Tokom svoje karijere, uvijek bi se trebao vraćati na ova dva usko

povezana pitanja: *zašto* se bavim proučavanjem i *za koga* ili *zbog čega* to radim?

2. Život ustaljenog učenja i posvećivanja pisanju može naposljetku proishoditi nekim zdravstvenim problemima, uglavnom jer akademski radnici nemaju uvijek dovoljno fizičke aktivnosti. Stoga, uvijek se dobro naspavaj, redovno vježbaj i vodi zdravu ishranu – smatraj to dijelom svog režima kao proučavaoca.

3. Imaj pravi i pažljivo osmišljeni plan istraživanja i slijedi ga. To

jest, postavi sebi realne ciljeve i radi na njima.

4. Biti proučavalac podrazumijeva da si odgovoran prema svom poslu i da koristiš svoje nadarenosti na najbolji mogući način. Od suštinskog značaja jeste razlučiti koje su to darovitosti, a zatim se usredsrediti na njih.

5. Nemoj težiti da budeš najveći učenjak ili slično. Radije nastoj biti dobar učenjak koji želi služiti dobru.

6. Ne mora svaki intelektualac biti u javnosti, niti je svako u javnoj sferi intelektualac.

¹ Izvor: Mohammed Rustom, "Some Pointers and Reminders in Islamic Studies", *American Journal of Islam and Society*, god. XXXVII, br. 1–2, 2020, str. 177–184.

² Mohammed Rustom (rođen 1980) redovni je profesor islamskih nauka na Carleton univerzitetu (Kanada). Doktorirao je na Univerzitetu u Torontu 2009. god. U polja njegova istraživanja,

u kojima je međunarodno priznat stručnjak, spadaju islamska filozofija, sufizam, tumačenje Kur'ana i međukulturalna filozofija. Poznaje arapski, perzijski, francuski, njemački, gudžaratski i urdu, a piše na engleskom jeziku. Napisao je zapažene radove koji su prevedeni na albanski, bosanski, francuski, italijanski, kineski, njemački, perzijski, španski i turski. Saraduje u brojnim naučnim

časopisima iz spomenutih oblasti kao urednik, autor i prevodilac. Bio je pomoćni urednik čuvenog djela *The Study Quran* (prijevod i tumačenje Kur'ana na preko dvije hiljade stranica). Primio je mnoga akademska priznanja i nagrade – u Španiji, Sjedinjenim Američkim Državama, Ujedinjenom Kraljevstvu, Kanadi, Iranu i Ujedinjenim Arapskim Emiratima – *prim. prev.*

7. Razmišljanje tradicijom, razmišljanje u tradiciji, razmišljanje daleko od tradicije, razmišljanje bez tradicije i razmišljanje za tradiciju – svaki proučavalac mora se pomiriti s tradicijama koje baštini i s kojima je u interakciji.
8. Islamske nauke su veoma široko polje: nemoj misliti da su ograničene samo na sjevernoameričke akademske institucije.³ Budi u kontaktu s naučnim mrežama i na Istoku i na Zapadu.
9. Seyyed Hossein Nasr je jednom rekao da je dobar učenjak neko ko može održati predavanje na Oxfordu na najvišem akademskom nivou, a može biti razumljiv i onima s tržnica Kaira koji nisu uključeni u akademski svijet. Ovo treba shvatiti doslovno.
10. Uvijek drži svoj ego pod kontrolom. Ako to ne učiniš, nanijet će štetu tebi, predmetu koji proučavaš, a neizbježno i drugima.
11. Nemoj biti zanesen raznoraznim modama i trendovima u akademskim krugovima. Budi vjeran svom predmetu i sebi.
12. Ako, iz bilo kojeg/ih razloga, nisi u skladu sa svim pomodarstvima u našoj struci, nemoj se plašiti šta će ti “uraditi” oni koji “vedre i oblače” kad to saznaju. Istakni se u svom proučavanju i upravo će te po tome zapaziti velika većina ljudi u našoj struci.
13. Odmah odgovaraj na mailove. Znak je neprofesionalizma da tako ne radiš, a ljudi u našoj struci prilično brzo steknu mišljenje kad se pokažeš kao neorganiziran, nezainteresiran, trom itd.
14. Sam biraj sagovornika. To jest, moraš odlučiti s kim želiš razgovarati o svom odabranom području stručnog usavršavanja.
15. Ako nisi obrazovan u političkim naukama, nemoj pokušavati da postaneš politički analitičar.
16. Prečesta putovanja na konferencije i slično preporučljiva su ti u ranijim fazama karijere. Ali na kraju ćeš morati da se smiriš. Po pravilu, trodnevno putovanje da održiš predavanje od pola sata podrazumijeva otprilike dvije sedmice odmaranja od tvojih istraživačkih obaveza.
17. Imaj raspored istraživanja i drži ga se. To jest, ljubomorno čuvaj svoje vrijeme.
18. Stalno se podsjećaj: “Imam samo ovaj jedan život. Moram to do kraja iskoristiti, što znači da koristim nadarenosti koje imam na najbolji mogući način.”
19. Nemoj se uzrujavati ako neko kritikuje tvoj rad ili rad nekoga kome se diviš. Gubit ćeš vrijeme pokušavajući ispraviti tu osobu i na kraju ćeš biti neuspješan. Samo izbjegavaj neugodnosti i usredsredi se na svoj posao.
20. Ako radiš na klasičnim islamskim tekstovima, dobro je imati pri ruci pojmovnik/rječnik tehničkih termina (na jezicima na kojima radiš) s kojima se susrećeš u tekstovima koje proučavaš.
21. Brojke na academia.edu znače nešto, ali ne obraćaj previše pažnju na njih. Usredsredi se na suštinu.
22. Budi u dobrim odnosima sa što više ljudi u našoj struci, ali da se ne pretvaraš niti da želiš nešto od njih. Osnovna ljudskost jeste biti prijatan kolega i osoba. A pošto akademska zajednica predstavlja prije svega ljudski poduhvat, tvoj ugled, zasnovan na tome kako se ponašaš i predstavljaš drugima, obično se vrlo brzo širi.
23. Izbjegavaj one koji ne vide vrijednost u tvom radu.
24. Akademske konferencije su, naravno, odlično mjesto za umrežavanje. Važno je učestvovati na njima u potrebnoj mjeri.
25. Nesumnjivo će biti slučajeva u kojima ne želiš napisati određeni članak ili prisustvovati određenoj konferenciji. Budi oprezan u vezi s odustajanjem: ako ne napišeš taj članak, da li će on otići nekom drugom ko će loše obaviti posao? Ako ne budeš prisustvovao toj konferenciji, da li će drugi nešto propustiti ako ne budeš tu? Drugim riječima, tvoje odluke da nešto odbiješ nisu uvijek vezane samo za “tebe”.
26. Pomozi ljudima koliko god je to moguće, kad god možeš. Budi velikodušan prema drugima jednako kao što su ruke sudbine velikodušne prema tebi.
27. Uvijek imaj na umu da “ne postoji ništa vremenije od Bezvremenskog”. Što je tvoj rad obojeniji bezvremenošću, to će dugoročno imati više utjecaja na ljude.
28. Veliki dio rada akademskog radnika svodi se na “rad” u pravom smislu te riječi. Ali mnogo toga nije stvarni rad – budi zahvalan na toj prilici!
29. Ako si postdiplomac, pobrini se da objaviš nekoliko seminar-skih radova u vrhunskim akademskim časopisima. To može biti od velikog značaja kad si na tržištu rada.
30. Kad tražiš pismo preporuke od nekog profesora ili kolege, uobičajeno je da ih unaprijed obavijestiš. Kad stignu rezultati, također je lijepo da im to saopćiš i zahvališ im na podršci.
31. Intelektualno govoreći, nemoj biti hiperaktivan: to jest, prekomjerno čitati i/ili pisati sve vrijeme. Čitaj kad si zaista primoran na to i piši pod istim okolnostima.
32. Nemoj se raspršiti na previše strana pišući projekte i slično. Čovjek ne može sve učiniti. Po pravilu, što si manje zatrpan obavezama, to će tvoj rad biti bolji u pogledu forme i kvaliteta.
33. Ako uvidiš da si preokupiran Facebookom ili Twitterom (ili bilo čim drugim) pišući nepotrebne komentare o krajnje beznačajnim stvarima, reci sebi ovo: “Ove primjedbe koje sada iznosim su kratkotrajne – radije

³ Razumljivo, autor daje savjete i opomene sjevernoameričkom studentu odnosno profesoru – *prim. prev.*

- bih svoju trenutnu svježinu uma trebao posvetiti nečemu što iziskuje moju pažnju, a što će biti bolje za mene i za druge.” Naprimjer, energiju koju ćeš trošiti komentirajući na Twitteru bolje je iskoristiti za sređivanje fusnote u nekom od tvojih radova, traženje određene reference, učenje nove riječi na francuskom ili arapskom itd.
34. Ne pokušavaj ugastiti svaki požar u akademskim krugovima. Ustvari, vjerovatno bi trebao proći pored svake vatre.
 35. Budi svjestan različitih trendova i ljudi u svojoj profesiji, ali nemoj uhoditi i baviti se stvarima koje ti nisu zbilja važne. Spontano ćeš saznati ko su ti saradnici, ko su ti neprijatelji i svi između zahvaljujući tome što si u ovoj struci dovoljno dugo.
 36. Ne obraćaj previše pažnju na ono što su tvoji vršnjaci i kolege “postigli”. Usredsredi se na sopstveni rad i dostignuća te budi zahvalan na njima.
 37. Proučavaj samo ono što te istinski zanima i što u tebi izaziva osjećaj divljenja.
 38. Radi dnevno ograničen broj sati. Nakon otprilike pet sati, većina ljudi prestaje biti istinski produktivna. Četiri sahat koncentrisanog čitanja i pisanja su, naravno, mnogo bolja od osmosatnog radnog dana u kojem se obavlja vrlo malo pravog posla.
 39. Ne budi lijen kad je u pitanju bilo koja dimenzija razmišljanja, pisanja ili podučavanja.
 40. Ako si postdiplomac, tvoj cilj je da završiš postiplomski studij što je brže moguće i uz stjecanje najboljeg mogućeg obrazovanja.
 41. Namjeravaj objavljivati kod poznatih izdavača akademskih knjiga i časopisa. Nakon stalnog zaposlenja, slobodno objavljuj gdje god želiš i dalje nastavljujući objavljivati u “prihvaćenim” akademskim forumima.
 42. Izbjegavaj pisati recenzije knjiga ako možeš. Ako nekad budeš zamoljen da napišeš, zapitaj se: “Je li stvarno imam znanje da procijenim ovu knjigu i njen sadržaj?”
 43. Ne pokušavaj govoriti o nekom klasičnom islamskom tekstu osim ako nisi pročitao veći dio cjelokupnog djela.
 44. Nikad nemoj dozvoliti da te postupak stručne recenzije zamara. Ako, naprimjer, napišeš članak za neki časopis, pa ga vanjski recenzent odbije, može biti mnogo razloga za to odbijanje. Ne mora biti zato što si napisao loš akademski rad. Izvještaji o stručnoj recenziji često su ideološke prirode. U tom slučaju, jednostavno idi dalje i pošalji svoj članak drugom časopisu na pregled.
 45. Čuvaj se samodivljenja kad te drugi hvale i čuvaj se lične ambicije kad hvališ druge.
 46. Nemoj površno nametati neku “metodu” i “teoriju” tekstovima koje proučavaš. Neka ti tekstovi kažu šta su njihove preokupacije i neka te preokupacije usmjeraavaju tvoje istraživanje.
 47. Piši kratko i jasno i nemoj pretjerano potkrepljivati svoj rad do te mjere da postane teret tvom čitaocu. Neki modeli dotjerane forme, analitičke strogoće i uravnotežene potkrijepljenosti u disciplini islamske filozofije nalaze se u radu Williama Chitticka, Toshihikoa Izutsua, Petera Adamsona i Michaela Marmure.
 48. Stalno iznova čitaj svoje tekstove sve dok više ne budeš mogao pronaći greške u njima. To znači da odštampaš svoj tekst i da ga dobro pročeslaš onoliko puta koliko moraš. Konačni, objavljeni proizvod nesumnjivo će i dalje imati neke uredničke propuste, ali moraš učiniti sve što možeš da forma tvog rada bude što savršenija.
 49. Često imamo povjerenja u sebe; zašto u ovo lijepo mišljenje ne bismo što češće uključivali i naše kolege?
 50. Uvijek imaj ažuriranu verziju svoje biografije na mreži.
 51. Uvijek potvrdi prijem mailova.
 52. Najbolja praksa s elektronskom poštom jeste da brišeš svoju ulaznu poštu jednom dnevno.
 53. Ako ćeš biti daleko od elektronske pošte duži period, koristi funkciju automatskog odgovora da ne bi pošiljaoc maila ostavio bez odgovora.
 54. Pokušaj prihvatiti samo pozive na predavanja zasnovana na istraživanju i pisanju koje si već završio.
 55. Kad budeš pozvan da održiš neko predavanje, zapitaj se: “Hoće li ovo unaprijediti moj program istraživanja, ili nečiji drugi?” Ako je samo ovo drugo, izbjegni ga. Ako je prvo ili oboje, onda razmisli o prihvaćanju.
 56. Kad napišeš neki rad, dobra je ideja da zatražiš mišljenje o njemu od pravih stručnjaka za temu svog rada.
 57. Ako na konferenciji održiš referat koji na neki način ne proizlazi iz objavljenog teksta niti proishodi njime, velika vjerovatnoća je da si izgubio vrijeme.
 58. Jedan od najboljih iskaza o “teoriji” dolazi od Devina Stewarta iz njegovog članka “A Modest Proposal for Islamic Studies (Skromni prijedlog za islamske nauke)”. U kontekstu važnosti čitanja Gazalijevog *Ihja’a*, on kaže: “Čitanje ove jedne jedine knjige učinilo bi više da podigne ljestvicu u akademskim postignućima islamskih nauka nego pedeset Brucea Lincolna i J. Z. Smithova zajedno.”
 59. *Teorija i Metoda uzvraše se na Religije brdo da bi objasnili šta se tvori. Teorija krunu slomi jer pade tvrdo, a Metoda se nakon toga sori.*
 60. Suočeni s akademskim priporima koji proizlaze isključivo iz sukobljenih ega, budi poput visoke planine – iznad donje sitničavosti, i vini se gore u nebesa.

61. Tvoja biografija treba biti uredno i logički ustrojena. Prije dobija nja stalnog zaposlenja, pametno je razvrstati svoje članke u one koji su se pojavili na referentnim mjestima i one koji su se pojavili na nerefentnim mjestima.
62. U načelu, ne gubi vrijeme odgovarajući na loše kritike svojih knjiga.
63. Nemoj raspravljati s ljudima u našoj struci o idejama osim ako su istinski otvoreni za rasprave koje osporavaju njihove stavove. Kao što Alija kaže: "Dajte mi inteligentnog čovjeka i ja ću ga pobijediti u raspravi. Ali dajte mi nezalicu i ja ću izgubiti."
64. Nemoj miješati sigurnost s ponosom, a nesigurnost sa skromnošću.
65. Proučavaoci koji odobravaju tvoju knjigu trebali bi, u najmanju ruku, predstaviti različita gledišta u okviru tvog područja stručnog usavršavanja.
66. Provjeri da li imaš u PDF-u kopije svih svojih knjiga, članaka, prikaza itd.
67. Rumijevi stihovi za svakog proučavaoca i studenta koje treba razmotriti:
- Prodaj pamet i kupi smetenost!
Jer pamet je nagađanje, a smetenost istinsko viđenje.*
68. Na svojim časovima podučavaj klasičnom islamskom mišljenju koristeći osnovne tekstove s prijevodom. Ovo će omogućiti da tvoji studenti steknu dobro obrazovanje.
69. Postoji golema razlika između povjesničara islamskog mišljenja i islamskog mislioca.
70. Zapamti zlatno pravilo: ako te sve zanima, onda te ništa ne zanima.

الموجز

نصائح وتنبهات تتعلق بالدراسات الإسلامية

محمد رستم

في هذا النص القصير، يقدم محمد رستم، أستاذ الدراسات الإسلامية بجامعة كارلتون (كندا)، نصائح تتعلق بالتقدم عبر مراحل الحياة الأكاديمية المختلفة في الدراسات الإسلامية. وغالبا ما تكون هذه النصائح في المجال العملي، ولهذا السبب يمكن أن تكون مفيدة جدا لطلبة العلم، وخاصة العلوم الإسلامية. لا يفوت القارئ المتعمق حقيقة أنه من خلال هذه الإرشادات السبعين، يمكن للمرء أحيانا أن يرى ومضات من المعرفة المكتسبة من خلال دراسة المؤلف الدؤوبة للنصوص الكلاسيكية في الفلسفة الإسلامية والتصوف، مع حقيقة أنه تم التعبير عنها بطريقة حديثة. نُشر هذا البحث في مجلتين مختلفتين وتمت ترجمته إلى اللغة الفارسية.

الكلمات الرئيسية: النصائح، التنبهات، الدراسات الإسلامية، المعرفة، الفلسفة الإسلامية، التصوف

Summary

SOME POINTERS AND REMINDERS
IN ISLAMIC STUDIES

Mohammed Rustom

In this short text, Mohammed Rustom, a full-time professor at Carleton University (Canada) offers bits of advice regarding the advancement through various stages of academic life in the field of Islamic studies. His counselling is often related to the practical domain of the topic, which is why it may be very useful to those who are preparing for the teaching profession, particularly to students of Islamic studies. Keen readers will notice that these seventy points of the present text are interwoven with insight the author has acquired in years of his studies in the fields of Islamic philosophy and Sufism. However, the wisdom that he acquired from the classical text in these fields is relayed in a contemporary manner and terminology. This article has been published in two journals and was translated into the Persian language as well

Keywords: advice, cautioning, wisdom, Islamic philosophy, Sufism.